

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Oksana Vechirko – Associate Professor of the Department of Ukrainian and Foreign Literature of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University

Scientific interests: problems of psychological analysis in the work of art.

УДК 378.147

НАВЧАЛЬНИЙ ДІАЛОГ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Людмила ВОЛКОВА (Ірпінь, Україна)

e-mail:liudavolkova@gmail.com

ВОЛКОВА Людмила. НАВЧАЛЬНИЙ ДІАЛОГ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розкрито сутність та особливості навчального діалогу в процесі вивчення іноземної мови. Проаналізовано структуру діалогів та їх функціональні типи, етапи навчання діалогічного мовлення. Доведено, що діалогічне мовлення має відігравати провідну роль в процесі формування іноземної комунікативної компетенції майбутніх вчителів іноземної мови. Спілкування, що виникає в ході діалогу, сприяє появі вербального стимулу, що активізує процес навчання і засвоєння студентами лексичного та граматичного матеріалу. Для забезпечення ефективного розвитку навичок і вмінь діалогічного мовлення, необхідно застосовувати метод навчальних діалогів для формування іноземної комунікативної компетенції студентів. Визначено роль використання комунікативних ситуацій для розвитку усного діалогічного мовлення майбутніх вчителів іноземної мови.

Ключові слова: діалог, діалогічне мовлення, іноземна мова, комунікативна ситуація, репліка, комунікативні здібності, іноземна комунікативна компетентність.

VOLKOVA Liudmyla. TRAINING DIALOGUE AS A METHOD OF FORMING FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS.

The article deals with the essence and features of the training dialogue as a method of forming foreign language communicative competence. The structure of dialogues and their functional types, grade levels of the dialogical speech have been analysed. The role of communicative situations used for dialogical speech development future foreign language teachers has been defined.

It has been proved that foreign-language professional communication skills of future foreign language teachers are usually developed in the course of active speaking which is necessary for professional communication. Peculiarities of foreign language teacher activities require future specialists to have skills and abilities necessary to get into communication in English. Therefore, learning the English language by students as a whole and the dialogical speech, which is a basis of professional communication, in particular, are necessary conditions to realize in a higher educational establishment.

Speech activity is a system of actions aimed at speech production and perception, as information exchange occurs within the framework of this activity. Communication, in its turn, is most frequently defined as the process of information exchange. It also includes the interaction, providing and processing of information, sending and receiving messages through verbal and non verbal means. Thus, there is a sender and a receiver of the message in any form of communication.

In the process of our research it was found out that dialogue is the core element of dialogical speech. The dialogue may be defined as a process of two-way communication occurring in a particular situation, in which each participant alternately performs the role of the speaker and the listener.

The basic functions of dialogue have been analysed, namely: informational; regulatory and communicative; reflective; learning. The main elements of a dialogue were determined. The dialogical unity is a set of remarks, characterized by structural, intonational and semantic completeness.

Methodists believe that oral learning should be started with a dialogue. From the start, a foreign language is presented as a process of communication, and learning begins with an effort to establish a communicative contact with both the group and individual students. It is in the dialogue that the student's creative abilities are most fully revealed.

In conclusion of the article we'd like to mention that the training dialogue as a method is very important for carrying out tasks on forming foreign language communicative competence. Summing up, we note that dialogical speech must play a leading role in the process of learning a foreign language. It contributes to the emergence of a verbal stimulus that activates the process of learning. At the lessons of the foreign language teachers should pay the most attention to the dialogical speech of students for the development and improvement of speech skills. In order to ensure the effective development of the skills and abilities of dialogical speech.

Keywords: dialogue, dialogical speech, foreign language, grade levels, communicative situation, remark, communicative abilities, foreign communicative competence.

Постановка проблеми. Процеси інтеграції України до європейського політичного, економічного та освітнього простору зумовлюють не тільки зростання попиту на фахівців, які володіють англійською мовою на професійному рівні, але й підвищення вимог до якості їх іноземної підготовки, яка б співвідносилася і відповідала світовим стандартам. У сучасних умовах зміцнення культурних та економічних зв'язків між країнами володіння іноземними мовами є необхідною умовою успішності освіченої людини. Тому підвищуються вимоги до викладання іноземних мов, розробляються нові технології та методи навчання іноземних мов. Ціллю навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах є оволодіння студентами іноземною мовою як засобом спілкування і здійснення в цьому процесі виховання, освіти та розвитку особистості студента. До однієї з основних форм мовного спілкування відносять діалог.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, проблема навчання діалогічного мовлення багатоаспектна, тому досліджується багатьма науками: філософією, психологією, психолінгвістикою, мовознавством, лінгводидактикою. У працях філософів (Т. Батищева, В. Біблера, М. Кагана) визначено структуру, зміст і функції зовнішнього та внутрішнього діалогів у процесі спілкування. Питаннями ситуативності мовлення й створенням навчальних комунікативних ситуацій займалося багато вчених, зокрема В. Артемов, Й. Берман, Г. Бойкова, В. Бухбіндер, Ю. Пассов, С. Рубінштейн, В. Скалкін, А. Хорнбі, Є. Шубін. Структурно-синтаксичні й функціональні ознаки діалогічного мовлення висвітлено у працях таких учених-лінгвістів, як В. Артемова, В. Колодязної, О. Леонтьєва, Ю. Пасова, В. Скалкина, Л. Якубинського. Види й мовні засоби діалогічних текстів досліджували: І. Зимня, А. Мирошніченко. Учені Г. Китайгородська, В. Колодязна, С. Ніколаєва, М. Пентлюк, Н. Скляренко, О. Соловова, В. Черниш вивчали розвитк діалогічного мовлення на основі навчання англійської мови. Однак, не дивлячись на велику кількість публікацій, вважаємо, що недостатньо вивченими залишаються ще аспекти професійного спілкування, а саме особливості використання навчального діалогу у підготовці сучасного вчителя іноземних мов.

Метою статті є аналіз особливостей використання навчального діалогу у процесі вивчення іноземної мови майбутніми вчителями іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Сучасний підхід до вивчення іноземних мов орієнтований на комунікацію як мету навчання, тобто увага наголошується на комунікативному підході до навчання іноземних мов. Визначальними принципами комунікативного підходу є: мовленнєва спрямованість навчального процесу, яка полягає в тому, що способом досягнення поставленої практичної мети є правильне користування іноземною мовою; індивідуалізація з точки зору особистісного її аспекту як головного засобу мотивації та активності учасників навчального процесу; багатофункціональність, що забезпечує відбір іншомовного матеріалу адекватного процесу комунікації; ситуативність, новизна, тощо [5].

Визначенню поняття “діалогічне мовлення” в методичній літературі приділяється багато уваги. У лінгвістичній літературі діалогічне мовлення трактується як особливий вид мовленнєвої діяльності, що характеризується ситуативністю, наявністю двох або більше комунікантів, швидкістю і безпосередністю процесу відображення явищ та ситуацій об’єктивного світу, активністю мовців щодо вираження свого індивідуального ставлення до фактів, великою кількістю емоційних реакцій, персональною направленістю [13]. Н. Скляренко стверджує, що діалогічне мовлення – це “об’єднане ситуативно-тематичною спільністю й комунікативними мотивами сполучення усних висловлювань, послідовно породжених двома, трьома (трилог) і більше (полілог) співрозмовниками в безпосередньому акті спілкування” [11, с. 12]. Вивчення й аналіз наукових робіт учених Л. Виготського [3], Є. Пасова [9], Н. Скляренка [11] переконливо доводять, що діалогічне мовлення є первинним стосовно інших форм спілкування.

Як зазначає Н.А. Сура, у науковій літературі діалогічне мовлення визначається як процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. Діалогічне мовлення виконує такі комунікативні функції:

- запиту інформації;
- повідомлення інформації;
- пропозиції (у формі прохання, наказу, поради)
- прийняття або неприйняття запропонованого;
- обміну судженнями, думками, враженнями;
- взаємопереконання, обґрунтування своєї точки зору.

Кожна з цих функцій має свої специфічні мовні засоби і є домінантною у відповідному типі діалогу [12, с. 77–78].

Аналіз наукових джерел дозволив нам виділити найхарактерніші особливості діалогічного мовлення, а саме: наявність співрозмовників; швидкий обмін репліками майже без попереднього обмірковування; смислова взаємозалежність реплік; ситуативна залежність реплік; лаконічність, чіткість реплік; широке використання “відпрацьованих” у мовленні засобів-штампів; слухове сприйняття учасників діалогу: важливість інтонації, тембру,

тональності тощо, які можуть впливати на семантику слів, змінювати її або навіть повністю нейтралізувати; зорове сприйняття учасників діалогу. Навчальний діалог має двосторонній характер. Спілкуючись, співрозмовник виступає то в ролі мовця, то слухача, який повинен реагувати на репліку партнера. Іншими словами, обмін репліками не може здійснюватися без взаємного розуміння, яке відбувається через аудіювання. Отже, участь у навчальному діалозі передбачає володіння говорінням та аудіюванням, що вимагає від учасників спілкування двосторонньої мовленнєвої активності та ініціативності. Виходячи з цього, у студентів необхідно розвивати вміння ініціативно розпочинати діалог, реагувати на репліки співрозмовника і спонукати його до продовження розмови.

Аналіз різних наукових підходів дав змогу уточнити визначення ключових дефініцій: діалог – процес двостороннього спілкування в конкретній ситуації буття, у якій кожен з учасників поперемінно виконує роль мовця й слухача [10, с. 64]. Навчальний діалог є багатоаспектною інтеракцією, тому в ньому органічно поєднуються різні види спілкування (вербальне, невербальне, інтелектуальне, емоційне тощо). Вербальна комунікація, в процесі якої будується навчальний діалог, є чергуванням двох взаємопов'язаних процесів: промовляння і слухання. Проте діалог у навчанні не слід розглядати як звичайний обмін питаннями-відповідями під час фронтального опитування викладачем студентів чи репліками-повідомленнями у процесі роботи студентів у парах. Діалог є взаємодією суб'єктів навчального процесу, що може розвиватися в різних напрямках.

Навчальний діалог визначається як своєрідна форма спілкування між учасниками педагогічного процесу за умов навчальної ситуації, протягом якої і відбувається інформаційно-смысловий обмін між партнерами та регулюються їх стосунки.

Н.В. Сура вважає, що залежно від провідної комунікативної функції, яку виконує той чи інший діалог, розрізняють функціональні типи діалогів. Результати досліджень, проведених С.Ю. Ніколаєвою на автентичних навчальних текстах, показали, що найпоширенішими є чотири основні типи діалогів:

- діалог-розширення;
- діалог-домовленість;
- діалог-обмін враженнями (думками);
- діалог-обговорення (дискусія) [12, с. 80].

Навчальний діалог, як вид мовної діяльності, складний тим, що у ньому передбачено швидко зміну актів сприйняття і говоріння. У діалозі неможливо, як у монологі, передбачити хід думок, тому що висловлювання одного партнера багато у чому залежить від того, що йому скаже інший.

У процесі навчання іноземної мови студенти повинні навчитися: починати розмову, використовуючи ініціативну репліку; правильно і швидко реагувати на ініціативну репліку співрозмовника реактивною реплікою; підтримувати бесіду, тобто з метою продовження розмови вживати не суто реактивні, а реактивно-ініціативні репліки.

Комунікативна мета навчальних діалогів – здійснити певну соціальну дію, передбачену етикетом певної мовленнєвої спільноти. Основними якісними показниками сформованості загального вміння вести діалог іноземною мовою є спеціальні вміння: 1) продукувати діалогічну єдність різних видів; 2) починати діалог, вживаючи відповідну ініціативну репліку (повідомлення, спонукання, запитання); 3) реагувати на репліку співрозмовника, використовуючи репліки, що мають різні комунікативні функції; 4) підтримувати розмову, додаючи до репліки-реакції свою ініціативну репліку; 5) стимулювати співрозмовника до висловлювання, виражаючи свою зацікавленість за допомогою реплік оцінювального характеру; 6) продукувати діалоги різних функціональних типів на основі запропонованих навчальних комунікативних ситуацій; 7) у разі необхідності (нерозуміння репліки співрозмовника чи утруднення при висловлюванні своєї думки) ввічливо перервати розмову і звернутися за допомогою до партнера або навіть до довідника (розмовника, словника) [7].

З аналізу праць дослідників [2; 4; 10] ми виділяємо наступні вимоги до навчання діалогічного мовлення студентів: актуальність навчального матеріалу для студента, діалог має залучати питання, що безпосередньо представляють для студентів інтерес саме тут і зараз; особистісна та професійна значущість; емоційна виразність та впливовість на емоційну

сферу особистості студента. Навчальний матеріал повинен передбачати нелінійність та множинність свого трактування; проблемність матеріалу, що сприяє підвищенню вмотивованості до участі у дискусії; застосування рольових ситуацій, що дозволяють децентрувати свою особистісну позицію та перевірити здатність бачити ситуацію очима іншого; обговорення подій та ситуацій, які виникають безпосередньо в групі. Застосовувати вправи навчання діалогічного мовлення можна як в усній, так і письмовій формі, оскільки наявність варіативності дає можливість до самовираження всім студентам. Саме в них відпрацьовуються і запам'ятовуються окремі мовні зразки, цілі структури, які використовуються потім у повсякденному спілкуванні.

Вправи передбачають різноманітні види навчальної діяльності, що включають систему навчальних дій – від рецептивних, елементарних за операційним складом, до продуктивних, досить складних, які ставлять студентів перед необхідністю багаторазового, варіативного і творчого застосування здобутих у процесі навчання знань у різних зв'язках і умовах. Так як мовленнєві вправи вимагають від студентів рецептивної, репродуктивної і продуктивної діяльності, виділяють такі види вправ:

а) рецептивні, до яких належать як загально мовленнєві, так і стилістичні вправи, що потребують від студента сприйняття, усвідомлення і фіксації в пам'яті одержаної інформації, характеристики мовних засобів або тексту з певного погляду, групування мовних засобів за вказаною ознакою, оцінку й аналіз мовних засобів, знаходження стилістичної невідповідності в сприйнятому висловлюванні тощо;

б) репродуктивні вправи пов'язані з умінням студентів відтворювати здобуті знання, показують способи діяльності (за зразком, схемою, пам'яткою та ін.), передбачають добір мовних засобів за певною ознакою, поширення речень і вставку слів за змістом, відповіді на запитання, перекази (докладні, стислі і вибіркові) тощо;

в) продуктивні вправи потребують від студента творчого застосування знань, використання їх у новій ситуації, володіння способами діяльності, необхідними для виконання вправ типу трансформації текстів, редагування, написання творів різних стилів, типів і жанрів мовлення, складання діалогів різних видів тощо.

За мірою пізнавальної активності студентів всі вправи умовно можна розділити на чотири групи. Перший вид вправ передбачає складання мікродіалогів (запитання-відповідь, спонукання, згода, відмова і т. д.) за поданою темою, використовуючи зразок мовлення та подану нову лексику. Другий вид вправ – навчання діалогічному мовленню з використанням тексту-зразка (запитаннями за змістом, правдивими та неправдивими твердженнями, ключовими словами) Прослухавши зразок, студенти в парах складають власні мікродіалоги згідно з отриманим завданням. Третій вид вправ передбачає складання власних діалогів з використанням зорових вербальних опор у вигляді діалогу-схеми і діалогу-підстановчої таблиці. Прослухавши на занятті тематичні діалоги, студенти складають власні, використовуючи діалог-схему. Четвертий вид вправ побудований на складанні діалогу відповідно до навчально-мовленнєвої ситуації. Ці рецептивно-продуктивні мовленнєві вправи носять творчий характер. Опори, як правило, не використовуються [1, с. 76].

За значенням розрізняють наступні типимовних вправ: рецептивні і репродуктивні, аспектні і комплексні, навчальні і природно-комунікативні, тренувальні і контрольні.

Отже, використання методу навчальних діалогів з метою розвитку діалогічного мовлення у студентів на заняттях з англійської мови передбачає дотримання наступних вимог до навчального процесу, а саме забезпечення мовленнєво-мисленнєвими завданнями різного рівня; побудови вправ на дидактичному матеріалі, яким є текст; використання зразків текстів як прийому підготовки до усних та письмових висловлювань; адаптованості змісту текстів до вікових індивідуальних особливостей студентів; природної ситуативності навчання. Дотримання стильової та жанрової диференціації вправ; навчання студентів способами творчої діяльності; поєднання дій репродуктивного і продуктивного типу; систематичності застосування вправ, що передбачають творчу діяльність монологічного і діалогічного характеру; підпорядкування змісту вправ роботі над типовими недоліками в студентському мовленні; особистісного підходу до формування вмій студентів [4].

Під час реалізації системи вправ і завдань для формування діалогічного мовлення студентів викладачу слід пам'ятати загальнодидактичні і лінгводидактичні принципи, а саме забезпечення мотивації; наступності, систематичності і послідовності навчання; переважання формування усного мовлення щодо писемного; урахування індивідуальних особливостей студентів; практичної мовленнєвої спрямованості навчального процесу; індивідуалізації та диференціації навчання; забезпечення самостійності та самоконтролю; використання міжпредметних зв'язків тощо.

Оволодіння іншомовним діалогічним мовленням становить певні труднощі для студентів, причини яких знаходимо у специфічних рисах цієї форми мовлення. Перша з них викликана тим, що діалогічне мовлення об'єднує два види мовленнєвої діяльності – аудіювання і говоріння. У зв'язку з цим другий партнер має зрозуміти репліку першого партнера та швидко й адекватно відреагувати на неї, тобто відгукнутися реактивною реплікою. Ось тут і виникає гальмування процесу спілкування. Складність полягає в тому, що необхідність сприйняти і правильно зрозуміти першого партнера, з одного боку, і підготувати свою відповідь – з другого, спричиняє стан роздвоєння уваги і, як результат, неспроможність вести діалог у нормальному темпі за умови недостатнього володіння мовними засобами [6, с. 120]. Нерідко трапляється ще й так, що розпочатий студентами навчальний діалог зупиняється після обміну однією-двома репліками. Це спричинюється труднощами продукування саме ініціативних реплік. Ще одна перешкода в оволодінні студентами діалогом пов'язана з його непередбачуваністю. Діалог неможливо спланувати заздалегідь, адже мовленнєва поведінка кожного з учасників спілкування у значній мірі визначається мовленнєвою поведінкою іншого партнера. Кожному з них необхідно стежити за перебігом думки співрозмовника, часом несподіваним, а така несподіваність приводить до зміни предмета спілкування.

Методисти цілком справедливо вважають, що навчання усного мовлення слід починати із навчального діалогу. Тоді з самого початку іноземна мова представляється як процес, як нова форма спілкування, і навчання починається із намагання встановити комунікативний контакт як з групою, так і з окремими студентами. Саме у діалозі найповніше проявляються творчі здібності студента.

Слід наголосити на важливості ролі викладача під час навчального діалогу. На нашу думку, виправляти помилки потрібно не постійно, а лише тоді, коли вони заважають розумінню висловлювання іншими студентами. Також дуже важливим є індивідуальний підхід. Слід добре вивчити студентів групи, їх інтереси, характери, досвід, відносини у колективі і вміло використовувати їх на занятті. Необхідно завжди пам'ятати, що кожна людина – це творча особистість. Студент і викладач мають бачити один в одному мовних партнерів. За визначенням Г.А. Китайгородської викладач має бути джерелом інформації, лідером колективу і в той же час його членом, у якого є особливий авторитет, прикладом норм поведінки, моделлю майбутньої мовленнєвої діяльності, організатором психологічного клімату, керівником міжособистісних відносин. Велике значення, як відзначає А.А. Леонтьєв, має самовіддача педагога: його енергійність, доброзичливість, емоційність, чіткість та логічність викладення. Формалізм, байдужість вбивають дух спілкування. Важливим є також розвиток творчих здібностей викладача. Адже він має залучити студентів не лише до діалогу, але і до виконання інших комунікативних завдань, до повноцінної дискусії [6, с.59]. Комунікативне завдання, як відомо, виникає на основі комунікативної ситуації як сукупності обставин дійсності, які спонукають індивіда до участі в мовленнєвому контакті. У ході вирішення комунікативних завдань одночасно відбувається як стимулювання розумової діяльності і пізнавальний пошук того, хто говорить, так і формування власне мовленнєвих умінь.

Підсумовуючи, зазначимо, що навчальний діалог має відігравати провідну роль в процесі вивчення іноземної мови. Спілкування, яке виникає у ході діалогу сприяє появі вербального стимулу, що активізує процес навчання і засвоєння студентами лексичного та граматичного матеріалу. На заняттях з іноземної мови найбільшу увагу викладу слід приділяти саме діалогічному мовленню студентів для розвитку і вдосконалення мовленнєвих

навичок. Для забезпечення ефективного розвитку навичок і вмінь діалогічного мовлення, необхідно застосовувати комплекси вправ для навчання цього виду мовлення.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Біленька О., Павлюк А., Чепурна О. Business English Essentials. – Тернопіль: Видавництво Карп'юка, 2003. – 200 с.
2. Вишневецький О.І. Настільна книга для вчителя іноземної мови. – М.: Вища школа, 1992. – С.56–66.
3. Выготский Л. С. Психология развития человека / Л. С. Выготский. – М.: Смысл; Эксмо. – 2005. – 1136 с.
4. Исхакова Ф. С. Обучение правильной неподготовленной диалогической речи / Ф. С. Исхакова // Иностранные языки в школе. – 1976. – № 4. – С.54 – 57.
5. Костюченко К. Є. Особливості навчання діалогічного мовлення на заняттях з англійської мови у ВНЗ. – Наукові записки / Ред. кол.: В.В. Радул, В.А. Кушнір та ін. – Випуск 135. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. – С.135 – 139.
6. Леонтьев А. А. Психология общения. / А. А. Леонтьев. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Смысл, 1997. – 351 с.
7. Наконечна А. О., Ординська І. Я. Особливості навчання діалогічного мовлення при вивченні англійської мови / А. О. Наконечна, І.Я. Ординська // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки. – 2015. – № 2. – С.175-189.
8. Ніколаєва С. Ю. Сучасні технології навчання іноземного спілкування / С. Ю. Ніколаєва, Г. А. Гринюк, Т. І. Олійник. – К.: Ленвіт, 1997. – 96 с.
9. Пассов Е. И. Коммуникативное иноязычное образование. Концепция развития индивидуальности в диалоге культур / Е. И. Пассов. – Липецк: Изд-во Липецкого гос. ун-та, 1999. – 159 с.
10. Скалкин В. Л. Обучение диалогической речи): пос. [для учит.] / В. Л. Скалкин. – К.: Рад. школа, 1989. – 158 с.
11. Склярєнко Н. К. Обучение речевой деятельности на английском языке в школе: пособие для учителей / Склярєнко Н. К., Онищенко Е. И., Захарова С. Л. – К.: Радянська школа, 1988. – 150 с.
12. Сура Н.А. Навчання студентів університету професійно орієнтованому на спілкування іноземною мовою. – Луганськ: Вид-во Східноукраїнського НУ ім. В. Даля, 2008. – 126 с.
13. Щукин А. Н. Лингводидактический энциклопедический словарь / А. Н. Щукин. – М.: Астрель: АСТ: Хранитель, 2007. – 746 с.
14. Baker Joanna. Essential Speaking Skills / Joanna Baker, Westrup Heather. – Continuum International Publishing Group, 2003. – 170 p.

REFERENCES

1. Bilenka, O., Pavliuk, A., Chepurna, O. (2003). Business English Essentials. – Ternopil: Vydavnytstvo Karpiuka.
2. Vyshnevskiy, O.I. (1992) Nastilna knyha dlia vchytelia inozemnoi movy.[Table book for a foreign language teacher].M.:Vyshcha shkola.
3. Vygotsky, L. S. (2005). Psykholohyia rozvytyia cheloveka [Psychology of human development]. M.: Smysl.
4. Iskhakova, F. S. (1976). Obuchenye pravylnoi nepodhotovlennoi dyalohycheskoi rechy. [Education of the correct unprepared dialogical speech]. Inostrannie yazyky v shkole. – № 4.
5. Kostyuchenko, K. Ye. (2015). Osoblyvosti navchannia dialohichnoho movlennia na zaniattiakh z anhliiskoi movy u VNZ. [Features of Dialogue Speech Training in English Language Studies at Higher Educational Institutions] – Naukovi zapysky– Vypusk 135. – Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka.
6. Leontiev, A. A. (1997). Psykholohyia obshchenia. [Psychology of communication]. M.: Smysl.
7. Nakonechna, A. O., Ordynska, I. Ya. (2015). Osoblyvosti navchannia dialohichnoho movlennia pry vyvchenni anhliiskoi movy. [Features of Dialogue Speech Learning in the Study of the English Language]. Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii: Pedagogichni nauky.– № 2.
8. Nikolaieva, S. Yu. (1997). Suchasni tekhnologii navchannia inozemnoho spilkuvannia. [Modern technologies of teaching foreign communication]. K.: Lenvit.
9. Passov, E. Y. (1999). Kommunikativnoe ynoiazychnoe obrazovanye. Kontseptsyia rozvytyia yndyvdualnosti v dyalohe kultur.[Communicative foreign language education. The Concept of Individual Development in the Dialogue of Cultures]. – Lypetsk: Yzd-vo Lypetskoho hos. un-ta.
10. Skalkyn, V. L. (1989). Obuchenye dyalohycheskoi rechy. [Training in Dialogical Speech]. K.: Rad. shkola.
11. Skliarenko, N. K. (1988). Obuchenye rechevoi deiatelnosti na anhlyiskom yazyke v shkole: posobyie dlia uchyteliei. [Teaching of speech activity in English at school: a manual for teachers]. K.: Radianska shkola.
12. Sura, N.A. (2008). Navchannia studentiv universytetu profesiino oriientovanomu na spilkuvannia inozemnoiu movoiu. [Teaching students of the university professionally oriented to communicate in a foreign language] – Luhansk: Vyd-vo Skhidnoukrainskoho NU im. V. Dalia.
13. Shchukyn, A. N. (2007). Lnhvodidaktycheskyi entsyklopedycheskyi slovar. [Lingvodidactic Encyclopedic Dictionary]. M.:Astrel.
14. Baker, Joanna. (2003). Essential Speaking Skills / Joanna Baker, Westrup Heather. – Continuum International Publishing Group.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Людмила Волкова – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сучасних європейських мов Університету державної фіскальної служби України.

Наукові інтереси: дослідження проблем формування іншомовної комунікативної компетенції майбутнього фахівця в умовах сучасного освітнього простору, особливості комунікативного навчання іноземної мови у ВНЗ.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Liudmyla Volkova – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Modern European Languages at University of State Fiscal Service of Ukraine.

Scientific interests: research of problems of foreign-language communicative competence formation of the future specialist in the conditions of modern educational sphere, peculiarities of communicative learning of a foreign language at high school.

УДК 811.111(07):378.147

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ПЕДУНІВЕРСИТЕТУ

Олена ГЛАДКА (Кривий Ріг, Україна)

email: helenglad25@gmail.com

ГЛАДКА Олена. ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ПЕДУНІВЕРСИТЕТУ

У статті розглянуто особливості формування міжкультурної компетентності на заняттях з іноземної мови в умовах педуніверситету; конкретизовано поняття "міжкультурна компетентність" та її складові - структурні компоненти міжкультурної комунікації, до яких відносять афективний, когнітивний та стратегічний; виокремлено етапи формування міжкультурної компетентності студентів на заняттях з іноземної мови та запропоновано приклади завдань, характерних для кожного етапу.

Ключові слова: міжкультурна компетентність, студент, іноземна мова, культура, комунікація, етап, завдання.

HLADKA Olena. FORMING INTERCULTURAL COMPETENCE IN THE ENGLISH CLASSROOM AT THE PEDAGOGICAL UNIVERSITY

The article deals with peculiarities of forming intercultural competence in the English classroom at the Pedagogical University. The notion "intercultural competence" and its constituents are specified. The stages of forming students' intercultural competence in the English classroom are defined. The examples of tasks peculiar for each stage are suggested. The basis of formation of intercultural competence – the complex of communicatively relevant knowledge of both native culture and a foreign one; the ability of implementing this knowledge while contacting and interacting with the representatives of different culture is the formation of intercultural competence constituents: affective, cognitive and strategic. Forming of intercultural competence as an organized step-by-step process is realized taking its constituents into account. Three stages are considered appropriate to be defined: theoretical-educational (acquisition and systematization of knowledge (both encyclopedic and methodological) of intercultural communication specificity, both native culture and the target one, the system of moral and cultural values, behavior rules and norms, customs, peculiarities of the way of thinking, lifestyle, etc.; fostering respect for values, cultural traditions of different language communities, tolerance); practical-actionable (forming the ability of intercultural communication, speech models of behavior and their implementation in intercultural interaction, working on communicative strategies, familiarization with contemporary innovative interaction technologies and gaining experience of their implementation into language and intercultural practices; the stage of quality control of the training process and its results (consolidation and check of knowledge and skills of intercultural communication). At each of the suggested stages specific activities are applied. Thus, at the first stage a range of interactive lectures, interlocutions, target culture representatives' interviews, etc. are appropriate. At the second stage the organization of role-plays, workshops, five groups of training, doing a wide range of communicative exercises are recommended. The third stage is devoted to role-play analysis, creation of multimedia projects, participation in Webinars, etc.

Key words: intercultural competence, student, foreign language, culture, communication, stage, task.

Постановка проблеми. У сучасному світі висувуються високі вимоги до рівня володіння іноземною мовою випускників ВНЗ, досягнення якого неможливе без розуміння культури її носіїв. Одночасно інтеграційні процеси, що відбуваються у глобальному масштабі, прискорення темпу розвитку суспільства потребують нових підходів до вивчення "культурної складової" будь-якої мови. Так, одним із стратегічних напрямків "Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти" [1] визнано врахування потреб мультилінгвальної та мультикультурної Європи та розвиток здатності європейців спілкуватися один з одним понад мовні та культурні кордони. Отже, завдання вищої школи – підготовка фахівця, спроможного успішно застосовувати іноземну мову як інструмент спілкування у сучасному діалозі культур. Необхідно відмітити, що до підготовки майбутнього вчителя іноземної мови висувуються особливі вимоги у цьому контексті перш за все у зв'язку із необхідністю озброїти студента не лише знаннями та уміннями для власного користування, а й теорією та методичними прийомами формування міжкультурної компетентності майбутніх поколінь.

Вищезазначене зумовлює необхідність формування міжкультурної компетентності студентів на заняттях з іноземної мови в умовах педуніверситету.

Огляд останніх досліджень і публікацій з проблеми. Філософські підходи до вивчення особливостей міжкультурного спілкування та методичні аспекти організації, змісту, форм, методів і технологій формування міжкультурної компетентності неодноразово розглядалися у роботах як закордонних, так і вітчизняних науковців. Особливий внесок у розробку та вивчення цього питання було зроблено Т. Астафуровою, С. Атановским, Н. Гальсковою,